

STORE MOSSE
NATIONALPARK
*SYDSVERIGES STÖRSTA
MYRMARKSOMRÅDE*

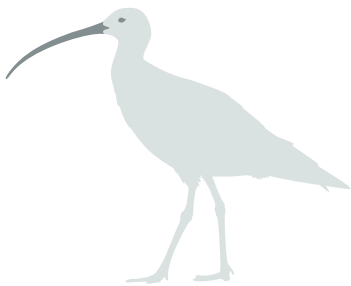

→ Högmossa

→ Kärr

→ Rockne

→ Gungfly

Storspoven är Store Mosses symbolfågel. Den är vanlig ute på de stora vidderna. Lite ovanligare karaktärsfåglar i nationalparken är småspov och dvärgbeckasin.

STORE MOSSE

I hundratusen år var norra Europa täckt av is. Men för 14 000 år sedan kom den stora våren. Inlandsisen smälte och en väldig sjö bredde ut sig över västra Småland. Det var varmt. Människor vandrade in. De fiskade i sjön. På tundran jagade de renar.

Allt eftersom marken höjde sig i norr sjönk vattnet undan men människorna blev kvar. De fortsatte att jaga och fiska. För 7 000 år sedan fanns bara enstaka pölar kvar av den stora sjön. Mellan pölarna låg kärr. Vädret blev svalare och i kärren började vitmossa att växa till.

Idag ligger vitmossan tjock över den gamla sjöbotten. Här och var glittrar små gölar. I strandkanten gungar marken under fötterna. På de gamla sanddynerna vandrar fortfarande människor. De klär sig inte som stenålderns jägare, men deras äventyr är lika spännande. De är på upptäcktsfärd i Store Mosse nationalpark. Ett nästan 7 700 hektar stort område med skyddad natur.

Naturlig storlek

Gillar du att titta på sådant som knappt går att se? Då ska du hålla ögonen öppna efter kalkkärrsgrynsnäckor. De är knappt två millimeter långa och väldigt sällsynta. Men i Björnekullakärret finns de!

Fager och fridlyst. Brudsporrén är en av de orkidéer som trivs i det mineralrika Björnekullakärret. Visste du att det finns närmare 30 000 arter orkidéer i hela världen?

Foto: Lars Pettersson

MYRAR

Myren är en slags våtmark, alltså en plats där vatten- och markyta ligger på samma höjd. På myren är det så blött att döda växter inte förmultnar helt och hållet. Istället samlas de med tiden i tjocka lager och omvandlas till torv.

Myrar brukar delas upp i två huvudtyper: mossar och kärr. Vilken typ det är beroende på om vattnet som blöter myren bara kommer som regn från luften eller också som grundvatten genom marken.

HÖGMOSSAR

En mosse bildas när vitmossor växer ut över fuktig mark. Vitmossor har mängder av ihåliga celler i bladen. Hålen gör att vitmossorna håller kvar regnvatten så bra att mossen ibland kan växa sig högre än marken runt omkring. Då kallas mossen för högmosse. Högmossar är vanligast där det regnar mycket, som till exempel i västra Småland. På den magra högmossen är det ont om större växter. Men många fåglar uppskattar de öppna vidderna som häckningsplats.

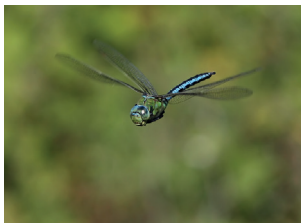
KÄRR

När vatten sipprar genom jorden får det med sig mineraler. Våtmarker som bildas i sådant vatten kallas för kärr. Där växer inte vitmossor så bra. Men många andra växter, som orkidéer, trivs utmärkt. Det kärr som löper mellan fastmarken och högmossen kallas för laggkärr.

ROCKNAR

När inlandsisen och den stora issjön försvunnit blottades enorma ytor sand. För 8 000 år sedan tog vinden tag i sanden och blåste ihop den till sanddyner. Sedan blev klimatet fuktigare. Kärr och mossar växte till. När tallar började binda sanden slutade dynerna att blåsa omkring. Fortfarande sticker topparna av sanddynerna upp över mossen. De kallas för rocknar. Många av stigarna på Store Mosse följer de lättgångna rocknarna.

INVÅNARNA I NATIONALPARKEN

TROLLSLÄNDA

Skicklig jägare med extremt god syn. Kan flyga fram- och baklänges, samt hovra stillastående i luften. Stora arter kan flyga i hastigheter närmare 35 kilometer i timmen! Foto: Lars Pettersson

ÄLG

Under alla årstider finns det goda chanser att få se skogens konung i nationalparken. Ett tips är att i tidig gryning spana från utsiktstornet vid Kvarnö. Foto: Kenneth Johansson

TRANBÄR

Vi har ingen aning om hur många kilometer tranbärsrevor det finns på Store Mosse. Men i september är de C-vitaminrika bären mogna och fria att plocka för alla besökare.

VITMOSSA

Det är vitmossorna som bygger upp Store Mosse. I Sverige finns 45 arter i olika gröna, gula, röda och bruna nyanser. Vitaktig blir den först när den är torkad.

TRANA

Framåt mars kommer de första tranorna till Store Mosse från övervintringsplatserna vid Medelhavet. Deras bo byggs omgärdat av vatten, så att det blir svårt att nå för rovdjur. Foto: Lars Pettersson

NATURUM

Naturen är ett äventyr - och det börjar här

Naturum Store Mosse är nationalparkens informationscentral och porten ut i naturen. Kom in och låt dig inspireras av utställningen. Använd lupporna i vårt skelett- och bajsrum för att undersöka naturen. Spana på fågel- och djurlivet vid Kävsjön i naturums tubkikare. Slå dig ner vid brasan och läs en bok från vårt bibliotek. Vi bjuder på kaffe, te och saft till ditt medhavda fika.

Naturum påminner om en torvlada som sträcker sig ut mot Kävsjöns gungfly. Här möter du kunnig personal som håller i guidningar och aktiviteter. Vi har öppet helger och skollov året runt och dagligen på sommaren. Naturum är alltid bokningsbart. Det går också bra att hyra naturum för exempelvis konferens, bröllop eller födelsedag.

Välkommen in för att ta dig ut!

UTRUSTNING

Ett besök på Store Mosse kräver inte full vildmarksutrustning, men här kommer ett par tips på vad som kan förgylla ditt besök.

Väl ute på mossen gör sig vidderna påminda. Här kan vinden ta fart och soliga dagar finns det ingen svalkande skugga. Då kan vindtäta kläder och huvudbonad vara skönt att ha. Och kom ihåg att ta med en flaska vatten.

I nationalparken finns flera iordningställda rastplatser där du kan njuta av ditt medhavda fika. Ingen tur är för kort för en kopp värmande dryck!

Många av de sevärdheter som finns i nationalparken är mycket små eller väldigt långt bort. Då kan förstoringsglas eller kikare vara värdefullt.

Mossen bjuder på lätt vandring i flack terräng. Lederna är spängade ute på mossen och i övrigt går de på fast mark.

Vi rekommenderar rejäla skor och bara när det har regnat väldigt mycket kan stövlar behövas. På vinterhalvåret är spångerna väldigt hala och då rekommenderar vi broddar.

AKTIVITETER

SNÖSKOVANDRING

Tänk dig att du tar dig fram obehindrat på den blöta mossen. Med snöskor på fötterna är det fullt möjligt. En populär tur är den där vi tar oss till en avlägsen göl. Väl där blir det svalkande bad för alla som vill. Anmälan till naturum senast dagen innan.

GUIDNING

Från istid till nutid eller 14 000 år på 45 minuter. Vi kan hålla allt från miniguider på tio minuter i naturum till dagslånga guidningar ute i nationalparken. Vi anpassar efter besökarna så att den passar alla åldrar. Kontakta naturum för olika förslag.

BO MITT I PARKEN

Inne i nationalparken ligger Södra Svänö och Lövvö. Här kan du som besökare bo som för hundra år sedan. Du slipper el, tv och dusch. Spisen värmer du med ved. Vatten hämtar du med hink i brunnen. Boka på STF:s webbplats eller kontakta naturum.

UTSIKTSTORN

Önskar du att du kunde flyga och se mossen lite från ovan? Lugn, det finns flera fågeltorn som ger dig vingar. Stora fågeltornet vid huvudentrén har rullstolshiss och en utställning om fågellivet runt Kävsjön.

Foto: Bergslagsbild

Foto: Bergslagsbild

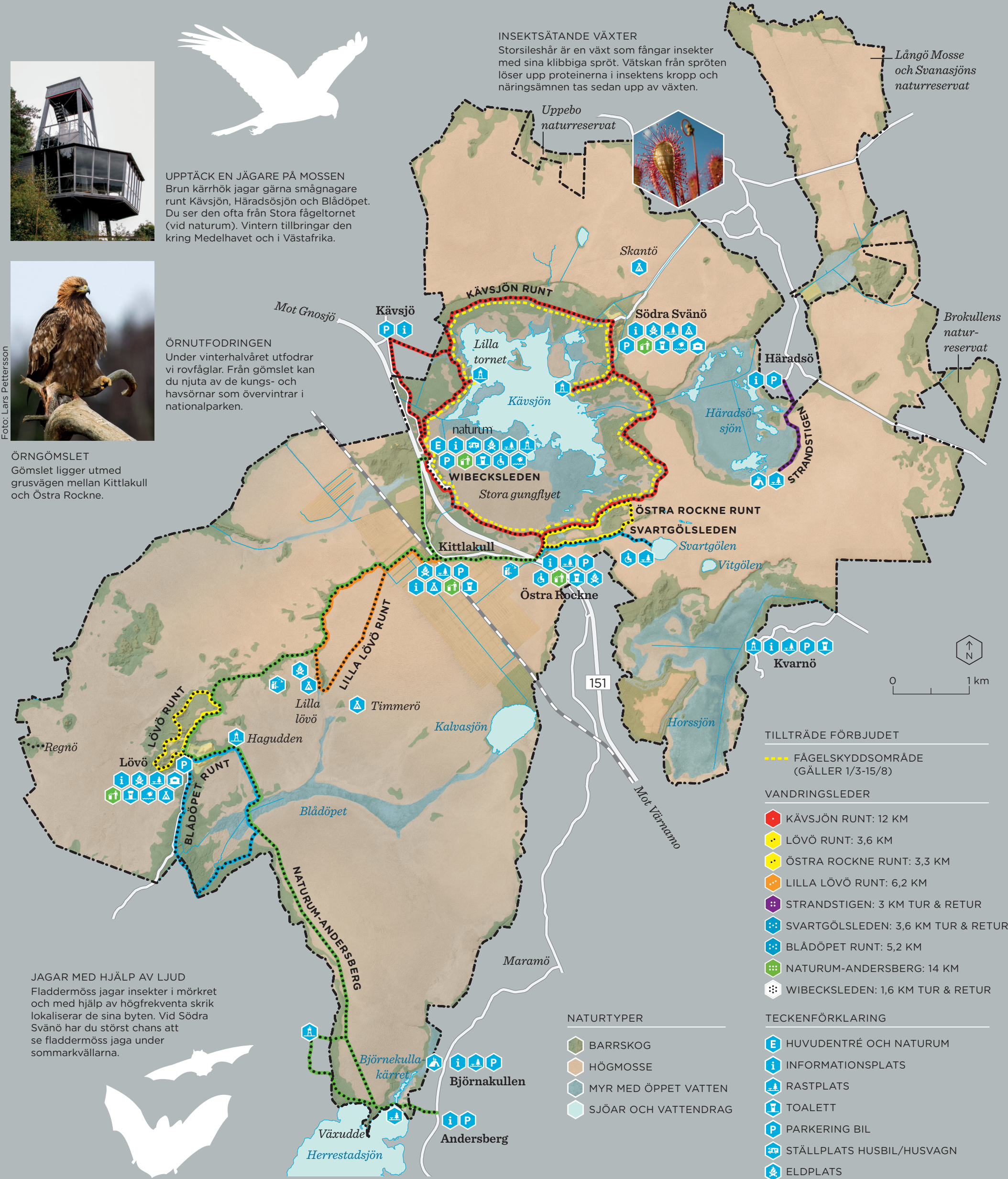
UPPTÄCK EN JÄGARE PÅ MOSSEN
Brun kärrhök jagar gärna smågnagare runt Kävsjön, Häradsösjön och Blådöpet. Du ser den ofta från Stora fågeltornet (vid naturum). Vintern tillbringar den kring Medelhavet och i Västafrika.

ÖRNUTFODRINGEN
Under vinterhalvåret utfodrar vi rovfåglar. Från gömslet kan du njuta av de kungs- och havsörnar som övervintrar i nationalparken.

ÖRNGÖMSLET
Gömslet ligger utmed grusvägen mellan Kittlakull och Östra Rockne.

Foto: Lars Pettersson

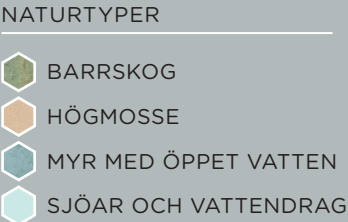
INSEKTSÄTANDE VÄXTER
Storsilesår är en växt som fångar insekter med sina klabbiga spröt. Vätskan från spröten löser upp proteinerna i insektens kropp och näringsämnen tas sedan upp av växten.

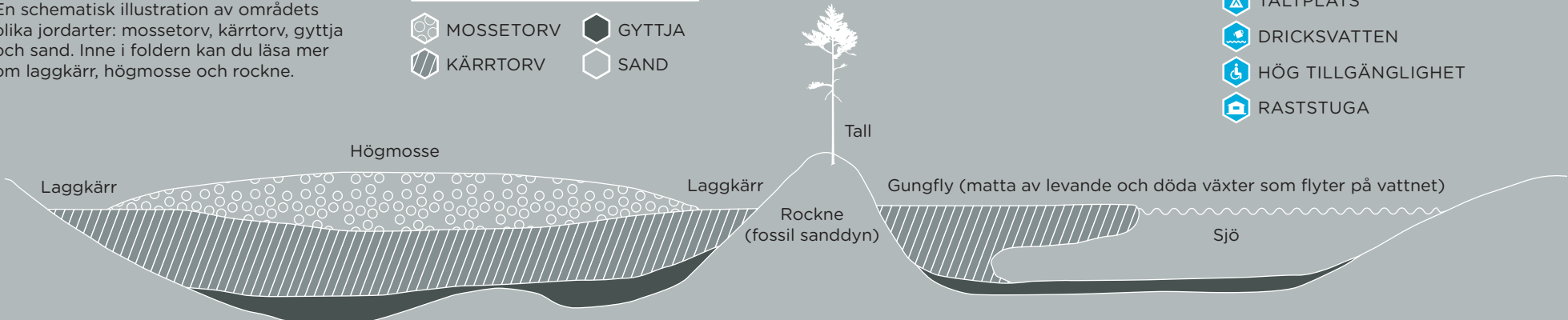
JAGAR MED HJÄLP AV LJUD
Fladdermöss jagar insekter i mörkret och med hjälp av högfrekventa skrik lokaliserar de sina byten. Vid Södra Svänö har du störst chans att se fladdermöss jaga under sommarkvällarna.

STORE MOSSE I GENOMSKÄRNING
En schematisk illustration av områdets olika jordarter: mossetorv, kärrtorv, gytta och sand. Inne i foldern kan du läsa mer om laggkärr, högmosse och rockne.

TILLTRÄDE FÖRBJUDET
FÅGELSKYDDSSOMRÅDE (GÄLLER 1/3-15/8)

Kulturlandskapet vid Lövä. Foto: Mattias Bokinge.

Kävsjön med gungflyet.

Ljungpiparen är viddernas fågel. Den ogillar träd och häckar bara på öppna myrar och hedar. Foto: Lars Pettersson

ÖAR I MOSSEN

Människor har levt kring Store Mosse i åtminstone 10 000 år. Stenarna i Hanö gravfält, från järnåldern, är de äldsta spåren av människor som vi känner till. Ända till mitten av 1900-talet fanns det aktivt jordbruk på Lövö och Södra Svänö.

Några av husen står kvar och kan idag användas av besökare som vill övernatta i nationalparken. De gamla åkrarna, ängarna och hagarna betas fortfarande för att hålla landskapet öppet och gynna blommande växter.

SJÖARNA SOM FÖRSVANN

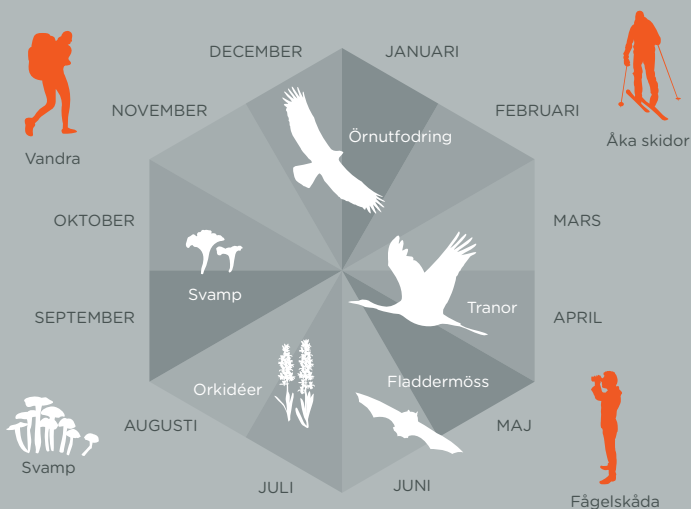
På 1800-talet ökade Sveriges befolkning snabbt och maten räckte inte till alla. Det behövdes mer mark för odling och bete. Genom att sänka sjöar kunde ny jordbruksmark vinnas. Kävsjön var mycket större innan den sänktes på 1840-talet. Häradsösjön och Horssjön torrlades nästan helt. På strandängarna som uppstod efter sänkningarna trivdes många vadarfåglar.

Nu pågår arbete för att reglera Kävsjöns vattenstånd, för att återskapa de gamla strandängarnas rika fågelliv.

NATURVÄRDEN SKAPAS PÅ NYTT

Människan har alltid påverkat naturen och Store Mosse är inget undantag. Under 1900-talet bröts det torv på mossen. Brytningen gjorde att mossen närmast järnvägen torkade ut. Träd började då växa på mossen, vilket gjorde att sällsynta fågelarter minskade i antal. Via EU-projektet Life to ad(d)mire har stora insatser gjorts för att återställa naturen i de gamla torvtäktsområdena. I nationalparken pågår ständigt restaurering och skötsel för att gynna fågel- och växtlivet samt åtgärder för att hjälpa besökare att uppleva naturen.

MOSSEN HELA ÅRET

FÖRESKRIFTER

Allemansrätten gäller inte fullt ut i nationalparken. Inom Store Mosse nationalpark är det till exempel förbjudet att:

- skada levande eller döda träd eller buskar inklusive bryta kvistar
- plocka eller gräva upp växter, blommor, mossor, lavar och vedlevande svampar
- skada eller störa djurlivet
- tälta eller sätta upp vindskydd, förutom på anvisad plats
- övernatta fler än tre nätter på samma plats
- elda inklusive att använda grill, förutom på anvisad plats
- medföra okopplad hund eller annat husdjur
- parkera eller ställa upp husvagn eller husbil, mellan klockan 00.00 och 06.00, förutom på anvisade platser
- placera ut skylt, affisch, markering, snitsel eller liknande
- rida, förutom på bilväg och parkeringsplats
- starta eller landa med drönare eller annat luftfartyg.

Fullständiga föreskrifter hittar du på storemosse.se

VÅRA GUIDER REKOMMENDERAR!

Från tretimmarsstur till tredagarsäventyr.

3 TIMMAR

Besök naturum och inspireras av utställningen. Gå upp i Stora fågeltornet med utsikt över Kävsjöns fågelliv. Nyfiken på sagoäventyr? Gå Skogstrollens stig, 500 meter!

Ta en selfie på guldkronan. När du åker, gör ett kort stopp vid gångbron över järnvägen vid Kittlakull och beundra utsikten över högmossen.

1 DAG

Utgå från bron över järnvägen vid Kittlakull. Gå Lilla Lövä runt 6,2 km.

Besök naturum och Stora fågeltornet. Gå Skogstrollens stig. Besök Lilla tornet vid Kävsjön.

3 DAGAR

DAG 1: Utgå från Södra Svänö. Gå Kävsjön runt med avstickare till Svartgölen och besök naturum och stora fågeltornet, 13 km. Övernatta på Södra Svänö.

DAG 2: Kör till Häradsö och gå Strandstigen. Fortsätt till Kvarnötornet och spana efter älgar. Kör till Andersberg och besök Björnekullakärret. Kör vidare till Lövä via Herrestad. Övernatta på Lövä.

DAG 3: Tidig morgon i utsiktstornet på Hagudden, fortsätt Blådöpet runt 5 km. Gå sedan leden norrut, Lilla Lövä runt och tillbaka, 11 km.

KONTAKT

www.storemosse.se

storemosse@lansstyrelsen.se

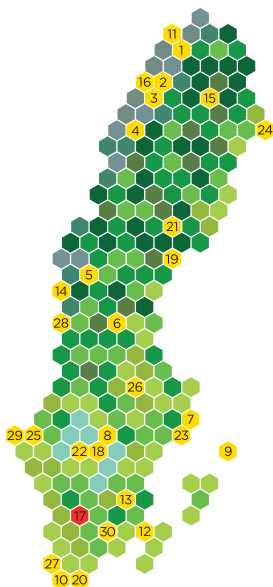
Telefon: 010-223 61 30

Adress: Store Mosse nationalpark, 335 74 Hillerstorp

SVERIGES NATIONALPARKER

1. ABISKO – Lättillgänglig fjälldal med en ovanligt rik flora.
2. STORA SJÖFALLET / STUOR MUORKKE – Måktiga fjälltoppar, glaciärer och tallurskogar.
3. SAREK – Storslagen och krävande vildmark i ett unikt fjälllandskap.
4. PIELJEKASE – Vidsträckt orörda fjällbjörkskogar.
5. SONFJÄLLET – Lågfjäll och naturskog med gott om björn.
6. HAMRA – En sällsynt helhet av naturliga skogar, myrar och vattendrag.
7. ÄNGSÖ – Genuint odlingslandskap med betesdjur och slätter.
8. GARPHYTTAN – Äldre odlingslandskap där många sångfåglar har fått en fristad.
9. GOTSKA SANDÖN – Unik och sällsamt vacker ö med milsvida sandstränder.
10. DALBY SÖDERSKOG – Lummig lövskogslund på den skånska slätten.
11. VADVETJÄKKA – Sveriges nordligaste nationalpark är ett fjäll med djupa grottor.
12. BLÅ JUNGFRUN – Sägenomspunnen ö med släta berghällar, ädellövskog och vacker utsikt.

13. NORRA KVILL – En av få urskogsartade skogar i södra Sverige.
14. TÖFSINGDALEN – Dalgång med tallurskogar, blockmarker och forsande vatten.
15. MUDDUS / MUTTOS – De stora myrarnas och urskogarnas land.
16. PADJELANTA / BADJELÄNNDA – Böljande fjällhedar och stora sjöar långt från närmaste väg.
17. STORE MOSSE – Det största svenska myrområdet söder om Lappland.
18. TIVEDEN – Skogslandskap med vildmarkskänsla.
19. SKULESKOGEN – Kust med storslagna utsikter och världens högsta landhöjning.
20. STENSHUVUD – Kustberg, ädellövskog, inbjudande hedar och stränder.
21. BJÖRNLANDET – Berg, stup och storskog med spår av forna tiders bränder.
22. DJURÖ – Skärgårdslandskap i Västeuropas största insjö.
23. TYRESTA – Orörd storskog strax söder om Stockholm.
24. HAPARANDA SKÄRGÅRD – Skärgårdslandskap med långgrunda sandstränder.
25. TRESTICKLAN – Väglös ödemark med milsvida utsikter från tallklädda bergsryggar.
26. FÄRNEBOFJÄRDEN – Mosaik av lövrika skogar och vatten vid nedre Dalälven.
27. SÖDERÅSEN – Lövskogar, rasbranter, strömmande vattendrag och ett rikt växt och djurliv.
28. FULUFJÄLLET – Här vid Sveriges högsta vattenfall möter urskogen fjället som är vitt av lav.
29. KOSTERHAVET – Artrikt havs- och skärgårdsområde med landets enda korallrev.
30. ÅSNEN – Insjöskärgård med hundratals öar. Gammal skog med bok och tall.

KONTAKT
storemosse@lansstyrelsen.se
Telefon: 010-223 61 30

naturvardsverket.se
Ansvarig för Sveriges
nationalparker.

